

Voigt Vilmos

Bereznai Zsuzsanna – Kir cz Olga:

Ötszáz év egy kecskeméti zsidó család életéből

(XVI–XX. század)

Kecskemét, 2020, 120 lap, 1 melléklet

A Kecskeméti Katona József Múzeum Közleményei 5. (Új sorozat)

Két tanulsággal kezdem e kitűnő könyv bemutatását. Úgy látszik, szerencsére még mindig felbukkannak a 20. századi magyarországi zsidó életet bemutató írásos művek. Mindig is a zsidó öntudat kimeríthetetlen forrása volt a család élete. Természetesen a „nagy” történelmet is bemutatják a zsidók iratai, ám megszakítatlanul sokszor a mindennapi családi életvitelt beszélik el.

A Kir cz család ősei a morvaországi Holleschau városából költöztek az akkori Magyarországra, Liptószentmiklóstra, majd onnan 1900-ban Kecskemétre, elsősorban a jobb iskolák és a prosperáló gazdaságú magyar polgári környezet miatt. A család fő, Kir cz Fülöp szállítmányozó volt, kispolgári életvitellel. Tudatában voltak annak, hogy Kecskeméten zsidók már évszázadok óta éltek – még a török világ idején is. Kir cz Olga (1905–1994) Kecskeméten született, és a II. világháború idején költözött Budapestre, ahol varrodában dolgozott. Gettóba hurcolták, de túlélte az üldözést – testvérei haláltáborban pusztultak el. Maga 1945 végén visszament Kecskemétre, ám ott senki sem fogadta be, így ismét Pestre költözött.

A kecskeméti múzeum néprajzkutatója, Bereznai Zsuzsanna egyetemistaként ismerte meg: szállásadójának szomszédja volt. Összebarátkoztak, és Olga éveken át rendszeresen elbeszélte Zsuzsinak életének eseményeit. Önkéntes néprajzi gyűjtőként írta le a zsidó szokásokat. Kiderült, hogy a Kir cz család birtokában volt egy családfa és egy német nyelvű családi krónika. Eszerint holland és német földről 1700 körül vándoroltak keletebbre. A krónika színes képet ad a 18. századi életről.

A most kiadott könyv elején ezt a régebbi múltat idézi. Majd Kir cz Olga novellisztikusan mutatja be a vidéki zsidóságot. Természetesen Kecskemétnek

szenteli a legtöbb figyelmet. Az érdekes történetek nemcsak zsidó témájúak (például leírja Bugacpuszta idegenforgalmi kifejlődését, az 1911-es kecskeméti földrengést, a villany és a telefon bevezetését). Részletes leírást ad a családi házról, iskoláiról. A családi élet szokásait külön tanulmányban foglalja össze.

Kir cz Olga bizonyos szakirodalmat is ismertet. A könyv a nem egykönnyen érthető szavakat jegyzékbe szedte. A kötet végén közölt fényképek nemcsak a földrengéskor megdőlt tornyú zsinagógát, hanem a nevezetes házakat, az utcán járkáló embereket is bemutatja. Családi dokumentumokat is közölnek. (Az említett családfát is.) A II. világháború idejét jelzi a főtéren parkoló tankok osztaga.

Érdeklődéssel olvassuk az apró élettényeket. A jó szemű asszony figyelme sok mindenre kiterjed, irodalmias stílusa egyenesen bájos. Egy olyan vidéki kispolgári zsidó réteg életét tükrözi, amelyről sokan tudtak – de kevesen írták le.

E zsidó könyvből azt is láthatjuk: minden mindennel összefügg. Például megtudjuk, hogy a családban unokaöcs volt Teller Ede. Azt viszont nem tudjuk meg, ő is számon tartotta-e ezt a rokonságot.

Kettős értéke van e könyvnek. Egyrészt a bemutatott életvitel önmagában is tanulságos. Kevés hasonló kiadványt ismerünk. Másrészt Kir cz Olga, mint „amatőr kutató”, igen érdekes helyzetben van: a maga életét mutatja be, de egy kissé fentebbről, mint jó íráskészségű asszony és mint „önkéntes néprajzi gyűjtő”. Neki is, Bereznai Zsuzsannának hálásak lehetünk e szemléért.

Noha a könyv címe azt sejteti, egy kecskeméti zsidó család ötszáz évét ismerjük meg – voltaképpen a 20. század egy részét mutatja be a szerző.